

בס"ד.

הלכות בדיקת חמץ

א. **בליל י"ד בניסן** (לילה שלפני ליל הסדר), חייבים לבדוק בכל מקום שהוא רשותנו, שאין שם עוד חמץ. ואע"פ שניקו כבר את הכל היטב, חייבים גם לבדוק. ויש להתחיל בבדיקה בזמן צאת הכוכבים, היינו כעשרים דקות אחר השקיעה. (סי' תלא ס"א).

ב. **חצי שעה קודם זמן בדיקת חמץ (היינו כעשר דקות לפני השקיעה)** אסור להתחיל בשום מלאכה, או באכילה, אלא יש לבדוק לפני כל דבר. (אדם רעב ממש, יכול לאכול מעט פירות או אורז, או מזונות פחות מכביצה). (סי' תלא, ומ"ש אם רעב ממש להנצל ממ"ש הביאו"ל שם ד"ה ולא יאכל).

ג. **התחיל יותר מאשר חצי שעה לפני זמן הבדיקה**, אינו צריך להפסיק אלא בהגיע זמן הבדיקה, כלומר בצאת הכוכבים. (סי' תלא ס"א).

ד. **אין לבטל שיעור תורה קבוע בגלל מצות בדיקת חמץ**, כי הרבים יזכירו אחד לשני את חובת הבדיקה. (שם. וחזו"ע).

ה. **ראוי ונכון להתפלל ערבית קודם בדיקת חמץ**. (חזו"ע פסח עמ' מד).

ו. **מי שבא לביתו וראה שאינו מסודר ואינו מוכן להתחיל בבדיקה, אל יכעס!** וידע שזהו נסיון, וימתין בסבלנות עד שיהא הבית מוכן לבדיקה. (הליכות מועד).

ז. **קודם הבדיקה** ראוי ליטול ידיים ג' פעמים לסירוגין, כמו נט"י של שחרית. (בן איש חי ש"א פרי צו).

ח. **בסמוך לפני התחלת הבדיקה** מברך "על ביעור חמץ". ואין לדבר באמצע הבדיקה, שלא לצורך הבדיקה. וכן לא לענות לטלפונים. אבל מותר לדבר באמצע הבדיקה לצורך הבדיקה. ("תביאו מגבון", "שפכטל", "גפרור"). (שם).

ט. **אם דיבר בין הברכה לבדיקה** (בדברים שאינם לצורך הבדיקה), ברכתנו לבטלה, ועליו לברך שוב. אבל אם דיבר אחר תחילת הבדיקה, לא יברך שוב. (תלב משני"ב ס"ק ה-ו).

י. **שכח והתחיל לבדוק בלי לברך**, יברך כשנזכר, כל זמן שלא סיים לבדוק. אבל אם נזכר אחר כך, לא יברך עוד. (תלא משני"ב ס"ק יד).

יא. **אם בודק שני בתים**, כגון את ביתו ואח"כ את בית אמו, או את המשדך שלו, יכוין בברכה גם על המקום השני. אא"כ הוא רחוק יותר מחצי שעה (נסיעה או הליכה), שאז כדאי לכוין שאינו פוטר את המקום השני, ושם יברך מחדש לפני שיבדוק. (חזו"ע עמ' מט, והליכות מועד עמ' ריח).

יב. **מידת חסידות לברך גם "שהחיינו" על מצוה זו**. היינו להשיג פרי חדש, ולאחר שיברך "על ביעור חמץ" ויבדוק מעט, ואז יברך "שהחיינו" על הפרי ויכוין לפטור את מצות בדיקת חמץ, וימשיך בבדיקתו, ואחר שיסיים את הבדיקה יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו. (חזו"ע עמ' מה. אבל הגר"מ מאזוז ס"ל שיברך תחילה

ברכת הפרי ושהחיינו ויטעם, ואח"כ יברך על ביעור חמץ ויחל לבדוק. ולעני"ד כן יש לעשות אם השהחיינו שלו הוא על **בגד** (חדש).

יג. מי שאינו יכול לבדוק וממנה שליח, רק השליח מברך. אמנם אם יכול המשלח לבדוק קצת בעצמו, ראוי יותר לעשות כך, ויברך הוא ויבדוק הוא קצת, ואח"כ את יתן ההמשך לשליחו.

יד. מנהג הספרדים שהבדוק הולך עם צלחת ובה: סכין – כדי לחטט בה בחורין ובסדקין. מלח – כי לדחות את המקטרגים בשעה זו, וכן גפרורים ופנס כיס ושאר אביזרי אור עבור הבדיקה. (פסח בציון מהגרבי"צ מוצפי. ואנא זעירא דאמרי שיש לקחת גם חבילת מגבונים, כדי לנקות כל לכלוך חשוד).

טו. נוהגים להחביא מראש עשרה פתיתי לחם, כדי שלא תהא ברכה לבטלה בבית שכולו נקי. וכל חתיכה תהיה קטנה משיעור כזית. (אבל כולן יחד יהיו שיעור כזית). ויש לשימם בשקיות נילון כדי שלא יתפורר חמץ, ותהיינה שקופות (כדי שיגלו מהרה את החמץ), וכן ראוי לכתוב בפתק היכן שמו כל שקית. (פעמי"ח שער חג המצות, פד., (סי' תלב מ"ב ס"ק יג וי"ד. או"ל עה).

טז. יש להקפיד להניח את החתיכות דווקא במקום שהדרך להכניס לשם חמץ כל השנה. שהרי במקום שאין דרך להכניס חמץ, לא צריך כלל בדיקה. (אור לציון, שם).

יז. בודקים לאור נר שעה או פראפין, בעל פתילה אחת בלבד. (שו"ע תלב ס"א-ב). ואי"צ לכבות את אור החשמל בשעת בדיקת החמץ. (חזו"ע עמ' מ).

יח. יש מעלה לבדוק בנר שעה של כוורת דבורים (מה שנקרא היום 'דונג'), כיון שיש בזה סגולה לבטל את המזיקים. (פסח בציון מהגרבי"צ מוצפי).

יט. במקומות שיש חשש להכניס נר (כג' בארונות בגדים, ברכב), יש לבדוק בפנס דווקא, שאחרת לא יבדוק כראוי. (שו"ת יבי"א ח"ד אור"ח סי' מ).

כ. טוב שסיבוב הבדיקה יהיה מהשמאל אל הימין (כלומר היפך כיון השעון). (פסח בציון מהגרבי"צ מוצפי).

כא. צריך לבדוק מן הדין, כל מקום שיש בו חשש שהוכנס **כזית חמץ, או פירווי חמץ**. מקום שאין בו חשש לכזית שלמה – מן הדין אינו צריך בדיקה. (שו"ת יבי"א ח"ז אור"ח סי' מג, ומשני"ב עם איש מצליח סי' תלג הערה 8).

כב. למעשה, המטבח וכל חדרי המגורים בבית, ארונות מזון, מכשירי המטבח, שולחנות וכסאות אכילה, מקרר ופריזר, גז ותנור, סלי קניות, עגלות קניה, ילקוטי ילדים, תיקי נשים, מזוודות, וכן המכונית, כל אלו חייבים בבדיקת חמץ מן הדין. מרפסת פתוחה וחצר – אינם חייבים בבדיקה. (חזו"ע פסח ח"א עמ' נב).

כג. כאשר יש ילדים קטנים בדירה, צריך לבדוק גם תחת הארונות ותחת המיטות, וכן גם בחדרי האמבטיה השירותים. (או"ל ח"ג עמ' עז).

כד. מקומות שניקו היטב וגם בדקו אחר הניקוי, אפילו כשבדקו לאור היום (כגון המדפים של המקרר, או המכונית), ומאז ואילך הקפידו שלא להכניס אליהם חמץ, אותם מקומות פטורים אח"כ מבדיקת חמץ בליל י"ד. [אבל אי אפשר לעשות כן על כל הדירה, כי עדיין יהיה חייב לבדוק משהו כעיקר הדין]. ואפילו לכתחילה כדאי לעשות כמו העצה הנ"ל, כדי להקל על הבדיקה בליל בדיקת חמץ שתיעשה כראוי. (משני"ב סי' תלג סקמ"ה, ושו"ת תפילה למשה ח"ד סי' כז).

כה. מי שהוא זקן, אן עייף, יכול לחלק את חדרי הבית לכמה אנשים, וכולם יעמדו אצלו בשעת הברכה ואח"כ יתפוררו, וכל אחד יבדוק חלק.

כו. אשה לא תבדוק במקום שיש איש, כיון שהבדיקה היא קשה, ויש לחוש שתאמר לעצמה "בלאו הכי כבר ניקיתי כאן" ולכן תמהר בבדיקה שלא כדת. אכן כשאין איש מעל גיל י"ג, תברך ותבדוק ותבטל בעצמה.

כז. וכן אשה נשואה שבעלה אינו מקפיד במצוות ה"י, תברך ותבדוק היא, ואח"כ תבטל, בנוסח "כל חמירא וחמיעא דאיכא לבעלי" וכו'.

כח. ילדים מתחת לגיל מצוות לא בודקים לבדם, לכתחילה. ומ"מ אם כבר בדקו, נאמנים לומר שבדקו וסומכים עליהם. (הליכות מועד עמ' רד, והטעם מפני שמהתורה מספיק הביטול הנעשה אחרי הבדיקה).

כט. מי שיוכל להגיע לביתו רק מאוחר מזמן הבדיקה שהוא צאת הכוכבים, עדיף שימנה שליח (אשתו או אחד מילדיו מעל גיל מצוות) לבדוק בזמן. אבל את הביטול יעשה בעצמו לאחר שיגמרו לבדוק. (הליכות מועד, עמ' ר).

ל. אחר הבדיקה מבטלים את החמץ בנוסח הכתוב בסידורים. צריך לומר את הנוסח הזה בפה, ולא מספיק בלב. לאחר הבדיקה והביטול ידאג למקום שמור לחמץ שנשאר ברשותו לצורך ארוחת הערב והבוקר של יום המחרת. (כגון בתוך קופסא של קרטון, בחצר).

לא. אם אחר החיפוש לא מצאו אחת מהחתיכות, אפשר לסמוך על הביטול שעושים אחר בדיקת החמץ. (חזו"ע עמ' לו-לח).

לב. גבאי בתי כנסת, צריכים לדאוג לבדיקת חמץ בבתי הכנסת, לאור הנה, ללא ברכה, אחרי הברכה שבירכו בביתם. ויש לזכור לקיים הלכה זו. (חזו"ע שם עמ' מט).

לג. בבית משותף צריך לבדוק את חדר המדרגות, ואת ארונות החשמל. [וראוי לבדוק גם את המעלית]. אבל אין צריך לבדוק את תיבת הדואר. וטוב שכל השכנים ימנו שליח אחד עבור כולם. ומי שיודע ששכניו אינם בודקים בעו"ה, צריך הוא לבדוק מהכניסה עד לקומה בה הוא גר.

לד. מקלט ומחסן, אם לא נכנסו לשם במשך השנה אינם צריכים בדיקה. ואם נכנסו לשם עם אוכל, צריכים בדיקה, אא"כ סוגרים אותם למשך ימי הפסח. (או"ח ח"ג עמ' פ).

לה. ניתן לסגור חדר כלשהו ולמכור אותו ואת החמץ שבו בלי לבדוק את החמץ. ובלבד שלא ישתמש באותו מקום בפסח. מיהו, יש סוברים שצריך למכרו כבר ביום י"ג, לפני שתחול עליו חובת הבדיקה בליל י"ד. (נחלקו בזה האחרונים, עיין סי' תלו משנ"ב ס"ק לב. ובחזו"ע פסח עמ' נא כתב שהעיקר להקל. מ"מ באו"ל עמ' פו כתב שלא נכון לסמוך על זה לגמרי ולהפטר ממצות בדיקת חמץ, אלא להשאיר עכ"פ מקום שאינו נמכר ולברך ולבדוק שם).

לו. גם מי שלא יהיה בביתו בפסח, צריך לבדוק חמץ, אם אינו מוכר את הכל לגוי. וניתן לבדוק החל מפורים, בלילה האחרונה שיהיה בבית זה. אבל לא יברך אא"כ בודק בליל י"ד.

לז. מי שלא בדק בליל י"ד, יכול לבדוק בדיעבד ביום י"ד, ובברכה. (שו"ע סי' תלה ס"א).

לח. מי שהולך לקראת פסח לבית מלון או בית הארחה, עליו לבדוק חמץ בחדרו בליל י"ד בברכה, שכיון שהחדר מושכר לו, דינו כשוכר בית.

לט. מי שהגיע לבית מלון או בית הארחה בתוך ימי הפסח, עליו לשאול אם כבר בדקו חמץ בחדר זה. ובמידה ולא בדקו, חייב הוא עצמו לבדוק, ובברכה.

מ. השוכר סירה עבור שייט פרטי בפסח, ממי שאינו בודק את החמץ לפני הפסח, צריך לבדוק אותה מחמץ, כדן שוכר בית שאינו בודק. ורבים נכשלים בזה. (בפרט שסירות אלו פעמים רבות מובילות גם אנשים שאכלו בהם חמץ בפסח בעו"ה. ובלאו הכי צ"ע אם טיולי סירות אלו ראויים בחול המועד).